

Szerelmi háromszögek

A szerelmi háromszögekről szóló történetek majdnem ugyanannyira megmozgatják a képzeletünket, mint a szerelmespárok történetei. Néhányan elmerengtünk Rose Kennedy reakcióján (pontosabban annak nyilvánvaló hiányán), amikor szembesült férje, Joseph Kennedy és Gloria Swanson már régóta tartó viszonyával; megdöbbsentünk Ingrid Bergman eltűzött lelkesedésén, amikor elhagyta férjét Roberto Rossellini kedvéért; néhányunkat mélyen megérintett, amikor nyilvánosságra került Franklin Rooseveltt Eleanorral szembeni hűtlensége; vagy előfordult, hogy sokat foglalkoztatott bennünket egyik vagy másik szerelmi háromszög, ami véletlenül a tudomásunkra jutott. Lelkesíthet, elborzaszthat vagy akár meg is rémiszthet bennünket, amikor ezeket az eseteket – az egyik vagy a másik résztvevő nézőpontjába helyezkedve – valamiképpen saját helyzetünkkel hozzuk kapcsolatba, és képzeletünkben kiszínezzük a lehetséges forgatókönyveket, elképzeljük, mit csinálnák mi magunk hasonló helyzetben.

A háromszög helyzetek különösen felébresztik a kíváncsiságunkat. És miért is ne tennék? Tekintetbe véve a személyiségfejlődés történetét, ez nem is meglepő. A háromszög helyzetek szorosan kapcsolódnak a korai életévek kettőseihez, és alapvető vágyakozással és félelemmel töltenek el bennünket. Az első háromszemélyes (ödipális) kapcsolat, melyben részt veszünk, jelzi, hogy eltávolodunk az anyától való túlzottan gyermeki függéstől, és a világba már független versenyzőként lépünk be. A fejlődés szerelmi párbeszédei a csecsemőkor boldog anya-gyermek kettősétől az Ödipuszkomplexus háromszögén keresztül vezetnek bennünket, mely aztán serdülőkorban újjáéled, és csak akkor oldódik fel, amikor az egyén megtapasztalja az első szerelem tündöklését és helyreállítja az eredeti kettős lélektanilag központi szerepét. A kétszemélyes

és háromszemélyes kapcsolatok közti játék valójában egy életen át tart, függetlenül attól, hogy éppen gazdagítják-e az életünket vagy romboló hatással bírnak, valóságosak vagy képzeletbeliek.

Bár a romantikus szerelmet általában úgy írjuk le, mint „két ember hitvallását”, a szerelmespárok mégis kapcsolatba kerülhetnek háromszög helyzetekkel, és ezek akár teljesen meg is fertőzhetik a kapcsolatukat. Vagy – pozitívabb esetben – előfordulhat, hogy a szerelmi háromszög segíti a szerelmet: néha a kettős először a háromszög helyzettel összefüggésben kristályosodik ki. Mások – különösen az idősebb, megalapozottabb kettősök – új energiát nyerhetnek a szerelmi háromszögből. A legünnepelebb szerelmesek közül sokan házasságtörők: Trisztán és Izolda, Lancelot és Guinevra, Paolo és Francesca. Ezenfelül néhány szerelmi háromszög nem pusztán egy állomás a szerelem felé vagy a szerelemből kifelé vezető úton, és nem is egyfajta eszköz, melynek segítségével az intimitás ellen védekezünk vagy amellyel újjáélesztjük egy kapcsolat hevességét. Az is előfordulhat, hogy a szerelmi háromszög maga a fő cél: a szerelmes megreked a háromszög helyzeteknél, és a szerelemben rejlő örömet kizárólag a háromszög helyzetben megvalósuló szerelmi kapcsolatokon keresztül képes megélni.

IRIGYSÉG ÉS VÁGY

Egyedül sétálva, és azt látva, hogy mindenki más párban van, az ember hirtelen reményvesztettnek, magányosnak és vigasztalhatatlannak érezheti magát, irigységet, sőt még annál is többet élhet át, mintha valamiféle ismeretlen tökéletlenségtől szenvedne. „Miért nem én? Én vagyok az egyetlen, aki egyedül van?” Az ember úgy érezheti, hogy a benne rejlő képességeket csak egy szerelemben tudná kibontakoztatni, csak egy szerelem tudná tökéletesen boldoggá tenni. Ha az ember egy olyan pár tagja, melynek egysége sosem vált virágzó szerelemmé, vagy aminek szerelme már régóta megkopott, akkor az irigységnél sokkal többet is érezhet: hatalmába kerítheti a reménytelenség érzése, vagy elkeseredett dühöt élhet meg, amiért az életben rejlő lehetőségek a számára talán mindörökre meghíúsultak.

Az irigység érzése mélyen gyökerezik az emberi lélekben, és kéz a kézben jár a vággyal. Ha azt vesszük észre vagy elképzeljük, hogy

két ember szexuális vagy romantikus értelemben együtt van, az arra ösztönöz bennünket, hogy saját magunknak is találjunk egy szerelmi partnert. Szerelmi történeteket olvasva vagy nézve, a képzeletünkben mi is belevonódunk a történetbe: azt akarjuk, hogy a történet – vagy valami hasonló – velünk is megessen. Ez történt Francesca és Paolo (Francesca férjének testvére) esetében is. A pokol második bugyrába leereszkedvén, Dante aziránt érdeklődik, hogyan esett szerelembe Francesca Paollal, s a nő így felel:

Egy nap, mi ketten, egy könyvet lapozva
 olvastunk benne Lancelotto rejtett
 szerelméről, nem is gondolva rosszra.
 Szemet *ez* gyakran szememen felejtette
 s arcunk az olvasásba belesápadt;
 de főleg egy pont lett, amely megejtett.
 Szent mosolyáról olvasván a vágynak,
 mely csak egy csókra szomjazik bolondul,
 ez, aki tőlem többet el se válhat,
 ajkon csókolt, remegve izgalomtul.
 Így Galeottónk lett a könyv s írója.
 Aznap többet nem olvasánk azontúl.¹

(Babits Mihály fordítása.)

Francesca és Paolo szívében Lancelot története megidézte az egymás iránti szerelem képzeletbeli lehetőségét.

Szerencsés esetben a vágy a Másik tulajdonságaira adott válaszként jelenik meg, és anélkül alakul ki egy kettős, hogy bármilyen utalást hordozna egy harmadik személyre vonatkozóan. Sokak számára azonban – mint Paolo és Francesca esetében – a vágyat az közvetíti, hogy az egyén önmagára egy másik párhoz fűződő kapcsolatában tekint. Más szavakkal: arra vágyunk, ami valaki másé, vagy arra, amin egy másik pár osztozik. Az irigység és a versengés más alakot is ölthet, amikor szó szerint azután sóvárgunk, ami másé, és nem csupán arra vágyunk, hogy valami hasonlóban legyen nekünk is részünk. Ilyenkor a vágy egy olyan belső késztetéssé alakul, hogy szétválasszuk az irigyelt párost, és elfoglaljuk az egyik fél helyét. Ebben az esetben már-már úgy tűnik, mintha az keltené fel (vagy fokozná) a vágyat, hogy a vágy tárgyát már kiválasztotta valaki, más is vágyakozik utána. A cél ilyenkor a szeretett személy foglyul